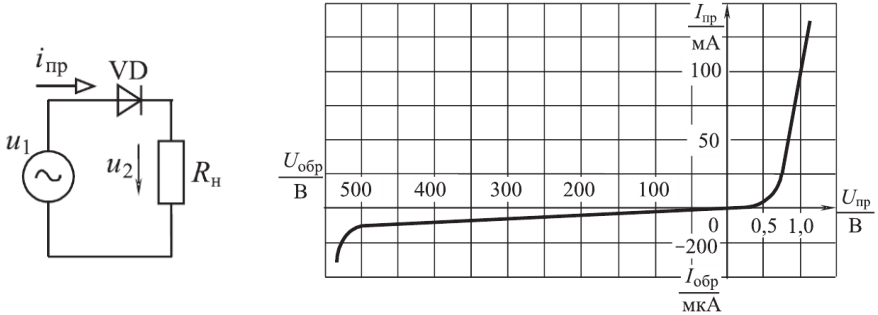

VIII. РОЗРАХУНОК ОДНОФАЗНИХ ВИПРЯМЛЯЧІВ.

Задача 8.1. Кремнієвий діод Д210 працює в колі (рис. 8.1,а) при прямому струмі $I_{np}=100\text{мА}$. Вольт-амперна характеристика діода наведена на рис. 8.2,б. Визначити прямий опір діода та вихідну напругу $U_{2сер}$, якщо на вході кола $u_1=4\sin\omega t$ В.

Рис. 8.1

Розв'язок. По ВАХ діода $I(U)$ діода при заданому струмі $I_{np}=100\text{мА}$ знаходимо $U_{np}=1\text{В}$. Тоді

$$R_{np} = U_{np} / I_{np} = 1 / (100 \cdot 10^{-3}) = 10 \text{ Ом.}$$

Середнє значення вхідної напруги

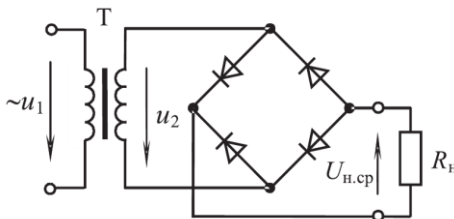
$$U_{1сер} = \frac{1}{\pi} U_{1m} = \frac{1}{\pi} \cdot 4 = 1,32 \text{ В.}$$

Вихідна напруга

$$U_{2сер} = U_{1сер} - U_{np} = 1,32 - 1 = 0,32 \text{ В.}$$

Задача 8.2. Вибрати діоди для мостового випрямляча (рис. 8.2), якщо в резисторі навантаження опором $R_n=110 \text{ Ом}$ випрямлений струм $I_{н,сер}=1\text{А}$.

Розрахувати також коефіцієнт трансформації та потужність трансформатора, підключеного до мережі напругою $U_1=220\text{В}$.

Рис. 8.2

Розв'язок. Середнє значення напруги на навантаженні $U_{н,сер} = R_n I_{н,сер} = 110 \cdot 1 = 110 \text{ В}$.

Діючи значення напруги вторинної обмотки

трансформатора розраховуємо, скориставшись табл. 8.1 кількісних співвідношень напруг, струмів та потужностей для різних схем випрямлення:

$$U_2 = 1,11U_{н.сер} = 1,11 \cdot 110 = 122 \text{ В.}$$

Таблиця 8.1.

Схема випрямлення	Співвідношення для вибору				Коефіцієнт пульсацій
	діодів		трансформатора		
	$\frac{U_{звор\max}}{U_{н.сер}}$	$\frac{I_{\delta}}{I_{н.сер}}$	$\frac{U_{2\phi}}{U_{н.сер}}$	$\frac{P_T}{P_n}$	k_n
Однопівперіодна ($m=1$)	3,14	1	2,22	3,0...3,5	1,57
Однофазна мостова ($m=2$)	1,57	½	1,11	1,23	0,667
Двопівперіодна з мулевим виводом трансформатора ($m=2$)	3,14	½	1,11	1,48	0,667
Трифазна мостова ($m=6$)	1,045	1/3	0,427	1,045	0,057
Трифазна з мулевим виводом трансформатора ($m=3$)	2,09	1/3	0,855	1,34	0,25

Амплітуда зворотної напруги на діодах

$$U_{звор\max} = 1,57U_{н.сер} = 1,57 \cdot 110 = 173 \text{ В.}$$

Оскільки струм проходить через діоди тільки ½ періоду, то струм діодів

$$I_{\delta} = I_{н.сер} / 2 = 0,5 \text{ А.}$$

Діоди обираємо за двома параметрами: прямим струмом $I_{пр}$ та амплітудою максимально допустимого зворотної напруги $U_{звор\max}$, які повинні бути не менше розрахункових значень. Струму $I_{\delta}=0,5\text{А}$ на напрузі $U_{звор\max}=173\text{В}$ задовольняє діод Д229И.

Коефіцієнт трансформації трансформатора

$$n = U_1 / U_2 = 220 / 122 = 1,8.$$

Для вибору типового трансформатора визначаємо розрахункову потужність трансформатора:

$$P_T = 1,23P_n = 1,23U_{н.сер}I_{н.сер} = 1,23 \cdot 110 \cdot 1 = 135 \text{ Вт.}$$

Найближча стандартна потужність

$$S_{ном} = 160 \text{ В} \cdot \text{А} > P_T = 135 \text{ Вт.}$$

Задача 8.3. В колі (рис. 8.2) визначити середнє значення напруги на навантаженні, зворотну напругу діодів та амплітуду пульсацій напруги навантаження, якщо $U_2=10\text{В}$. Падінням напруги в діодах знехтувати.

Розв'язок. Середнє значення напруги навантаження

$$U_{н.сер} = U_2 / 1,11 = 10 / 1,11 = 9 \text{ В.}$$

Зворотна напруга діодів

$$U_{зворотах} = 1,57 U_{н.сер} = 1,57 \cdot 9 = 14,1 \text{ В.}$$

Коефіцієнт пульсацій k_n – це співвідношення амплітуди основної гармоніки до середнього значення випрямленої напруги $U_{н.сер}$.

Для двопівперіодного випрямляча випрямлена напруга представляється гармонічним рядом

$$u_n = U_{н.сер} \left(1 - \frac{2}{3} \cos 2\omega t - \frac{2}{15} \cos 4\omega t + \dots \right).$$

Тоді

$$k_n = \frac{2}{3} U_{н.сер} / U_{н.сер} = \frac{2}{3} = 0,667.$$

Амплітуда пульсацій

$$U_{mn} = k_n U_{н.сер} = 0,667 \cdot 9 = 6 \text{ В.}$$

Задача 8.4. Розрахувати і вибрати простий згладжуючий фільтр (індуктивний або ємнісний) в випрямлячі (рис. 8.2) для отримання коефіцієнта пульсацій напруги навантаження $k_{n2}=0,01$ при двох значеннях опору навантаження: $R_n=10$ Ом та $R_n=1$ кОм. Частота мережі живлення $f=50$ Гц.

Розв'язок. Необхідний коефіцієнт згладжування випрямленої напруги

$$k_{згл} = k_{n1} / k_{n2} = 0,667 / 0,01 = 66,7,$$

де k_{n1} - коефіцієнт пульсацій на виході двопівперіодного випрямляча без фільтра (табл. 8.1).

Співвідношення для розрахунку елементів фільтра наведені в табл. 8.2, де m - число пульсацій (фаз) випрямленої напруги.

Таблиця 8.2

Тип фільтра	Коефіцієнт згладжування
Простий ємнісний	$k_{зглC} = m\omega C_\phi R_n$
Простий індуктивний	$k_{зглL} = m\omega L_\phi / R_n$
Г-подібний LC-фільтр	$k_{згл\Gamma} = m^2 \omega^2 L_\phi C_\phi$
Г-подібний LC-фільтр	$k_{згл\Gamma(RC)} = (0,5 \dots 0,9) m\omega R_\phi C_\phi$

При $R_n=10$ Ом знаходимо:

$$C_\phi = \frac{k_{зглC} \cdot 10^6}{m\omega R_n} = \frac{66,7 \cdot 10^6}{2 \cdot 314 \cdot 10} = 10\,600 \text{ мкФ};$$

$$L_\phi = \frac{k_{зглL} \cdot R_n}{m\omega} = \frac{66,7 \cdot 10}{2 \cdot 314} = 1,06 \text{ Гн.}$$

При $R_n=1$ кОм отримаємо: $C_\phi=106$ мкФ, $L_\phi=106$ Гн.

З розрахунків видно, що для низькоомного навантаження варто взяти індуктивний фільтр, оскільки велика ємність C_{ϕ} ; для високоомного навантаження ($R_H=1\text{кОм}$) – ємнісний фільтр $C_{\phi}=106\text{мкФ}$.

Задача 8.5. Розрахувати П-подібний LC-фільтр до однофазного мостового випрямляча з опором $R_H=110\text{ Ом}$ для забезпечення коефіцієнта пульсацій вихідної напруги $k_{n2}=0,01$, якщо частота мережі $f=50\text{Гц}$.

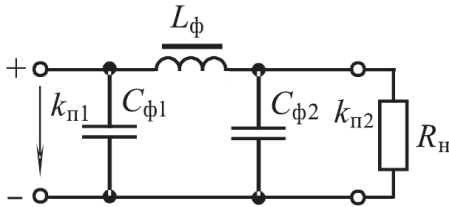

Рис. 8.2

Розв'язок. Розглянемо П-подібний LC-фільтр (рис. 8.3) як багатоланковий фільтр, коефіцієнт

згладжування якого

$$k_{\text{згЛП}} = k_{\text{згЛC}} k_{\text{згЛL}}.$$

Задаємося ємністю $C_{\phi}=100\text{мкФ}$ та розраховуємо коефіцієнт згладжування ємнісного фільтра:

$$k_{\text{згЛC}} = m\omega C_{\phi 1} R_H = 2 \cdot 3,14 \cdot 100 \cdot 10^{-6} \cdot 110 = 6,9,$$

де $m=2$; $\omega = 2\pi f = 314\text{ с}^{-1}$.

За необхідним значенням

$$k_{\text{згЛП}} = k_{n1}/k_{n2} = 0,667/0,01 = 66,7$$

визначаємо:

$$k_{\text{згЛГ}} = k_{\text{згЛП}}/k_{\text{згЛC}} = 66,7/6,9 = 9,7.$$

Оскільки коефіцієнт згладжування Г-подібного фільтра (табл. 8.2)

$k_{\text{згЛГ}} = m^2 \omega^2 L_{\phi} C_{\phi}$, то

$$L_{\phi} C_{\phi 2} = \frac{k_{\text{згЛГ}}}{m^2 \omega^2} = \frac{9,7 \cdot 10^6}{4 \cdot 10^5} = 24,2\text{ Гн} \cdot \text{мкФ}.$$

Задаємося значеннями $C_{\phi 2}=100\text{мкФ}$ (звичай обирають $C_{\phi 2}=(1\dots 2)C_{\phi 1}$) та знаходимо індуктивність дроселя:

$$L_{\phi} = L_{\phi} C_{\phi 2} / C_{\phi 2} = 24,2/100 = 0,242\text{ Гн}.$$

Контрольні задачі

Задача 8.6. В колі з однопівперіодним випрямлячем через резистор навантаження опором $R_H=500\text{ Ом}$ проходить струм $I_{н.ср}=0,1\text{А}$. Вибрати тип діода та розрахувати коефіцієнт трансформації та потужність трансформатора, якщо напруга мережі живлення $U_1=220\text{В}$.

Задача 8.7. Акумуляторна батарея, ЕРС якої $E=12\text{В}$, внутрішній опір $R_0=1\text{ Ом}$, заряджається через однофазний мостовий випрямляч, підключений до трансформатора з вторинною напругою $u_2=22\sin\omega t\text{ В}$. Накреслити електричну схему зарядної установки та визначити середнє значення зарядного струму.

Задача 8.8. Розрахувати вхідну напругу U_2 (лінійну) та обрати діоди для трифазного мостового випрямляча, якщо середні значення напруги та струму навантаження $U_{н.сер}=100\text{В}$, $I_{н.сер}=10\text{А}$.

Задача 8.9. Визначити параметри Γ -подібного LC -фільтра до однопівперіодного випрямляча, якщо коефіцієнт пульсацій напруги $k_{н2}=0,02$, частота мережі живлення $f=50\text{Гц}$, опір навантаження $R_{н}=200\text{ Ом}$.